

ПРОГРАМА НА ГЛАС за Македонија

2018 год.

ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ НА КОИ ЌЕ ФУНКЦИОНИРА ПАРТИЈАТА:

- Поставување на темелите за развој на широка партиципативна демократија (Е-Демократија)
- Воспоставување на практиката на “zero-cost politics”, односно политика со минимални трошоци – ниту еден функционер да не може повеќе од два пати да биде избран на било која политичка функција, без разлика дали е на локално или национално ниво; намалување на бројот на политички функции на секое ниво; намалување на трошоците за функционирање; еден функционер - една функција
- Забрането учество во политиката на поединци кои имале или имаат криминално досие

ОСНОВНИ ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ НА ГЛАС ЗА МАКЕДОНИЈА СЕ:

- Непроменливост на уставното име на Република Македонија и унитарниот карактер на државата
- Македонскиот јазик е единствен официјален јазик на територијата на целата држава
- Гарантирање на правата на сите етнички заедници во согласност со практиките за мултикултурност на современите демократии, а врз база на претходно спроведен кредибилен попис на населението во Република Македонија
- Бескомпромисно воспоставување на силна правна држава и доследно почитување на Уставот и законите, подеднакво за сите граѓани на Република Македонија
- Ревидирање на сите неуставни и незаконски одлуки и процеси, и неселективна одговорност за кршење на Уставот и законите
- Борба против секој вид на корупција и против дерогативните ефекти на корупцијата врз луѓето, општеството и економијата
- Силна поддршка на родовиот корпус на прашања, промовирање и поддршка на жената во политичкиот и општествениот живот
- Професија, углед и заслуга, а не партиска книшка ,со тоа градење на независни институции
- Демократизација преку строго раздвојување на законодавната, извршната и судската власт
- Градење на силно, модерно и достоинствено образование
- Надворешна политика заснована на стратешки истражувања и цели

- Заштита на националните блага и екосистеми, меѓу кои и водите, минералните сировини и археолошкото богатство
- Чиста и безбедна животна средина во чија основа лежи целосна гасификација
- Рамномерен регионален развој и развој на урбаните целини
- Модерна патна и железничка инфраструктура и непрекинат развој на авиосообраќајот
- Силен акцент на поддршка на малите бизниси
- Привлекување на инвестиции во форма на R&D (Истражувачки и Развојни) Центри како една од мерките за борба против “одлевањето на мозоци”
- Стратегија за враќање на висококвалификуваните млади кои ја напуштија земјата
- Република Македонија со едноцифрена невработеност
- Вклучување на дијаспората од соседните и подалечните држави во политичкиот и општествениот живот, како и грижа за Македонците надвор од границите на Република Македонија

Содржина

I Национални интереси

- **Непроменливост на уставното име на Република Македонија и унитарниот карактер на државата;**

Името (Република) Македонија нашата држава го носи од 2 Август 1944 г., кога е формирана современата македонска држава, како рамноправна федерална единка на ФНРЈ, а врз основа на вековните стремежи на македонскиот народ за создавање своја држава (Карпошово, Разловечко, Кресненско, Илинденско востание и НОВ од 1941-1944 г.), заедно со малцинствата со кои низ вековите живееле на овој простор.

Името не е резултат само на правото на секој народ за себе именување, туку и на историското право врз името Македонија, сочувано низ милениумската историска меморија на народот, а особено оживеано во времето на националната преродба во 19 век.

(Република) Македонија е единствена држава со тоа име во современиот свет, член на Обединетите нации под привремена референца, но признаена под уставното име „Република Македонија“, од над 2/3 држави членки на ОН. „Глас за Македонија“, смета дека политичко решение за името на државата преку актуелните преговори не постои и затоа бара прекинување на „преговорите“ (односно „разговорите“), до толку, што преку преговарачката рамката од резолуциите на ОН се бара една држава (Грција) што во принцип не ја признава дипломатски другата (РМ), во еден елемент (од државноста), да ја признае преку процесот на преговорите (што е апсурдно).

Во поновата историја, нема пример на држава која се преименувала под притисок на надворешни фактори. Чувствителноста на македонскиот народ за своето име, произлегува не само од идентификацијата со територијата и од историската меморија, туку и од бројните жртви во постојаните борби за слободна, македонска држава низ вековите. Оттука, притисокот врз Македонија за промена на уставното име веднаш по осамостојувањето, во 1991 година, е апсурдно и неприфатливо за големото мнозинство македонски граѓани, што беше манифестирано со масовни протести, секогаш кога притисокот кулминираше како резултат на процесите за интегрирање на Македонија во големите меѓународни организации и сојузи.

- **Македонскиот јазик е единствен службен јазик на територијата на целата држава и во меѓународната комуникација**

Статусот на македонскиот јазик и неговото кирилско писмо се дефинирани во Уставот на РМ како единствено службени на целата територија на РМ, со што гарантира хармонија и кохезија на македонското мултиетничко општество, во кое македонскиот јазик е најсилниот обединувачки инструмент, односно, код/средство за комуникација, кое е мајчин јазик на македонскиот народ како мнозинско население, а има само една матична држава – Република Македонија. Воведувањето двојазичност е нарасната тенденција во последните години, и претставува закана за функционалноста и ефикасноста на македонската држава, нејзините органи и институции на државно и на локално ниво. Воедно, е вовед во поделба на општеството по етничка основа, и вовед во бинационалност, при што албанскиот јазик го говори одвај 20% од населението, а ги игнорира другите малцински јазици во Македонија. Во Македонија се уставно загарантирани правата на малцинските јазици, во согласност со документите на Советот на Европа, а особено одредбите од Европската повелба на регионални и малцински јазици. Македонија е потписник на “Рамковната конвенција за заштита на националните малцинства” и на “Повелбата за регионални малцински јазици”, 1996.

Оттука, “Глас за Македонија” цврсто е определен за одбрана, почитување и гарантирање на статусот на Македонскиот јазик и неговото кирилско писмо, како единствен службен јазик на територијата на целата држава и во меѓународната комуникација.

- **Ревидирање на сите неуставни одлуки и одговорност за кршење на Уставот**
 - Преиспитување на сите закони, одлуки и акти донесени во спротивност со Уставот на РМ преку поднесување на претставки до Уставниот суд на РМ;
 - Барање на одговорност за кршење на Уставот од страна на службени лица преку поднесување на кривични пријави до ОЈО;
 - Како список на неуставни одлуки во последниве години:
 - Изборот на Претседател на Собрание на РМ
 - Предлог законот за јазиците (самата постапка на носење и содржината)
 - Законот за избори (и/или Законот за Влада) после Пржино (роковите се во спротивност со тие наведени во Уставот во случај на предвремени избори)

- Обврската за „правична и соодветна застапеност“ наведена во Уставот при вработување во јавната администрација се прекршува со толкувањето и примената како „пропорционална“.
- Вработување на лица во јавната администрација кои не одат на работа, а ги имаат сите привилегии како останатите вработени, а немаат никакви обврски. Тука е нарушен принципот на еднаквоста на граѓаните, кој е загарантиран со Уставот и други.

- **Гарантирање на правата на сите етнички заедници во согласност со практиките за мултикултурност на современите демократии;**

Република Македонија има многувековна традиција на соживот меѓу припадници на различни етникуми. Тоа е отсликано во сите документи со државотворен предзнак (прогласи на востанијата сè до Илинденското и Крушевскиот манифест, актите на АСНОМ и уставите на Република Македонија).

Како милениумски крстопат на цивилизации и култури, мултиетничноста била и е богатство на земјата, кое во современи услови, обезбедува мултикултурност на македонското општество, според највисоките меѓународни стандарди, а често е пример и за економски и демократски поразвиени држави.

Припадниците на сите заедници имаат право слободно да го изразуваат, негуваат и развиваат, а државата им ја гарантира заштитата на етничкиот, културниот, јазичниот и идентитет. За таква цел, тие имаат право да основаат културни и уметнички институции, научни и други здруженија.

„Глас за Македонија“ ќе настојува овие права целосно да се почитуваат и ќе ги обезбеди потребните предуслови тие да се унапредуваат. Во таа смисла, ќе го искористи постоечкиот, но недоволно ефикасен институционален механизам - Управата за развој на културата на заедниците при Министерството за култура, Подолгорочно гледано, економското јакнење на земјата, го гледа како дополнителен потенцијал за материјално-финансиска поддршка за унапредување на мултикултурниот мозаик на Република Македонија, а ќе настојува да воспостави и принцип на реципроцитет, со обезбедување такви права и за македонското малцинство во соседните земји.

(Образование на мајчин јазик до средно, а за припадници на заедниците со над над 20% население и високо образование).

- **Институт за стратешки истражувања, градење на национална стратегија и платформа за обединување**

„Глас за Македонија“ ќе отвори Институт за стратешки истражувања чија цел ќе биде следење на геостратешките текови и влијанија, а со намера исправно и навремено позиционирање на Република Македонија во сложениот геостратешки простор. Во Институтот ќе партиципираат видни и стручни личности од областа на дипломатијата, безбедноста, политиколози, аналитички новинари и др. Оваа институција ќе има тесна соработка при градењето на политиките на Министерството за Надворешни Работи.

„Глас за Македонија“ смета дека треба да се создаде единствена платформа за најбитните национални определби, интереси и насоки, нешто што недостасува уште од прогласувањето на независноста на РМ во 1991 г. Оваа стратегија треба успешно да одговори на најважните предизвици на современите македонски опстојби на патот кон градење стабилна, просперитетна и демократска држава.

Стратегијата треба да доведе до обединување на сите политички и општествени чинители за прашањата како што се:

- перспективите на РМ базирани на целосно почитување/уважување на суверенитетот на националната држава;
- активна надворешната политика за градење добрососедство и регионална соработка врз основа на самостојна, симетрична и реципрочна политика; како и зголемено присуство на РМ како конструктивен чинител на меѓународната сцена;
- економска политика која ќе обезбедува соодветен раст и развој (надминување на годишен пораст на бдп од 4%);
- соработка со силни економии
- креирање национална програма за реформи кои ќе гарантираат потполно владеење на правото во сите сфери во државата;
- истражување заштита и одговорно користење на природните ресурси на РМ;
- грижа за културното наследство, негова заштита и одржливо управување во функција на социо-економскиот развој;
- унапредување на врските и соработката со бројното македонско иселеништво и со припадниците на македонскиот народ во соседните земји, помагање на нивниот културен развој;

- елиминирање на националистички програми од кој било вид во сите области на општествено-политичкото делување;

- **Одржување попис**

„Глас за Македонија“ веднаш по освојувањето на власта, ќе започне со припреми за одржување на кредибилен попис. Се залагаме за одржување на попис на населението, домаќинствата и живеалиштата на секои десет години како неопходна и задолжителна статистичка операција за макроекономски планирања, научни и други истражувања, како и за статистички цели. Притоа треба да бидат применети верификувани стандарди и постапки.

II ДЕМОКРАТИЈА И ПОЧИТУВАЊЕ НА ЧОВЕКОВИТЕ ПРАВА И СЛОБОДИ

ГЛАС ЗА МАКЕДОНИЈА, глас за демократија, глас за слобода, правда, еднаквост и солидарност. Глас за Република Македонија која ќе ја гарантира еднаквоста на сите граѓани преку владеење на правото и доследно почитување и спроведување на законите, на тој начин што законите ќе бидат надредени над интересите на привилегираните поединци. Глас за заштита на традиционалните вредности и историскиот идентитет на Република Македонија и прифаќање на прогресивните, современи трендови и стандарди.

Да ја направиме Република Македонија вистински демократска, правна и праведна држава со слоборни и фер избори, демократски институции, демократска контрола на власта, децентрализација на власта, почитување на човековите права и слободи, слобода на медиумите. Правна држава во која сите ќе бидат еднакви пред Уставот и законите, држава со независно судство кое ќе обезбеди правна сигурност на граѓаните, држава која ќе се бори против криминалот и корупцијата и ќе го стимулира економскиот развој.

Наместо концепт на партиска и полициска држава во која моќните поединци ги контролираат институциите на системот и ги одредуваат правилата и прописите според количината на својата моќ и сопствените интереси, наместо организиран криминал и висока корупција кои се производ на таквиот концепт, **ГЛАС ЗА МАКЕДОНИЈА** се залага за афирмирање концепт на демократска и правна Република

Македонија која ќе се развива како граѓанска држава. Македонија во која поголемиот број граѓани нема смислено да бидат втурнати во вртлогот на сиромаштијата и безнадежноста со цел полесно да бидат политички контролирани, Македонија во која нема да бидат изразени дискриминацијата и социјалната неправда и во која населението нема да живее во состојба на постојана социјална и економска несигурност. Македонија во која владеачките структури нема да манипулираат со националните и верските чувства на граѓаните и нема да одржуваат амбиент на поделба по било која основа. Македонија во која историјата нема да се интерпретира согласно моменталните интереси на олигархијата.

Затоа, да се свртиме кон основните вредности, кон слободата, правдата, еднаквоста и солидарноста, вредности кои се остварливи само и единствено во демократските општества. Принципот на еднаквост значи дека сите човечки суштества се родени еднакви и треба да уживаат еднакви можности, да учествуваат во политичкиот живот на заедницата, да имаат право на еднаков третман пред законот. Ова ја вклучува и општествената и економската еднаквост меѓу жените и мажите, како и почитувањето на правата и различните потреби на малцинските групи.

ГЛАС ЗА МАКЕДОНИЈА безрезервно ќе се залага за клучните елементи кои ја сочинуваат основата на секое демократско општество.

- **Слободни и фер избори**, кои ќе бидат израз на демократијата, како нејзина најосновна и главна карактеристика. Преку слободните и фер избори одлуката за политичкото водство е препуштена на волјата на народот. На изборите народот ја искажува својата желба за промена или согласност со актуелните политики, односно народот слободно решава за сопствената иднина. Правото на глас е универзално, слободно, еднакво, тајно и непосредно. Ќе бараме промена на Изборниот законик во смисла на промена на моделот на финансирање на партиите, веродостоен избирачки список, биометриско препознавање на гласачите, рамноправно медиумско покривање пред изборите.
- **Воспоставен систем на парламентарна демократија и силни, демократски и ефикасни државни институции**, кои ќе бидат деполитизирани и ќе обезбедат остварување на правата на сите граѓани под исти услови. Деполитизацијата, департизацијата и професионализацијата на институциите се поставува како императив во процесот на реформи на јавната администрација и локалната самоуправа во согласност со европските стандарди. Јавната администрација и локалната самоуправа мора да бидат отворени и достапни на сите граѓани под еднакви услови.

- **Поделба на власта и демократска контрола на власта**, како основно начело на современите демократии, што подразбира дека државната власт е поделена меѓу законодавни, извршни и судски органи кои функционираат независно и кои имаат одговорност едни кон други и кон народот. Овој систем на функционална рамнотежа обезбедува соодветни контролни механизми и како таков ја спречува злоупотребата на државната власт. Законодавната власт, која е непосредно избрана од граѓаните треба да биде контролирана од нив и да дејствува во согласност со Уставот на Република Македонија. Владата мора да работи во согласност со законите и да биде одговорна пред Парламентот од кој е избрана. Судската власт мора да биде самостојна и независна. Уставот и законите мораат доследно да се применуваат, како клучни механизми на демократската контрола на власта. Демократската контрола на власта треба да биде обезбедена преку афирмација на позицијата на Парламентот и силно учество на цивилниот сектор и медиумите во следењето на законитоста и ефикасноста на работењето на државните институции. Глас за Македонија ќе се залага за унапредување на транспарентноста на сите институции, особено при донесувањето одлуки кои се однесуваат на правата и слободите на граѓаните, како и на државните интереси, со особен акцент на улогата на цивилниот сектор и независните и професионални медиуми.

- **Децентрализација на власта** и учество на јавноста во донесувањето на одлуките, при што граѓанските иницијативи и легитимните барања на органите на локалната самоуправа ќе мораат да бидат третирали од страна на државната власт со целосно внимание и комплетна одговорност.

- **Човекови права и слободи**, кои во текот на 20-тиот век се развија во морална, политичка и правна рамка и станаа водечка насока за развој на свет ослободен од страв и немаштија. Основа за една функционална и демократска заедница е прифаќањето дека „сите човечки суштества се родени еднакви и слободни во достоинството и правата“. Член 1 од Универзалната декларација за човекови права, усвоена од Обединетите нации во 1948 година, се однесува на главните столбови на системот на човекови права, а тоа се слободата, рамноправноста и солидарноста. Слободите, како што се слободата на мисла, совест и вероисповест, како и слободата на уверување и изразување се заштитени човекови права. Човековите права гарантираат рамноправност, еднаква заштита од сите форми на дискриминација во остварувањето на сите човекови права, вклучувајќи ја и целосната рамноправност меѓу жените и мажите. Солидарноста ги опфаќа економските и социјалните права, какви што се правото на социјална сигурност, праведно плаќање за трудот и соодветен стандард на живот, здравје и достапно образование, коишто се составен дел од рамката за човекови права. Република Македонија мора да го обезбеди

почитувањето, заштитата и исполнувањето на сите човекови права, со цел нејзините граѓани да можат да живеат ослободени од стравот и сиромаштијата. Во однос на демократијата, посебно внимание треба да се посвети на оние права што се од суштинско значење за граѓанското учество, какви што се слободата на собирање, слободата на говор, слободата на мисла, совест и вероисповест. Глас за Македонија силно ќе се залага за доследна примена на законите и другите мерки со кои ќе се придонесе во сузбивањето на сите видови дискриминација и нееднаквост. Република Македонија, како држава членка на Организацијата на обединетите нации, мора да се залага за доследно почитување на Универзалната декларација за човековите права и меѓународните конвенции за човекови права, со цел исполнување на стандардите пропишани на глобално и регионално ниво и создавање достоинствени услови за живот на сите свои граѓани.

- Правото на самоопределување, образование, здравствена заштита, вработување, напредување во јавните и државните институции мора да им биде овозможено на сите граѓани под еднакви услови, без разлика на нивната политичка, национална или верска припадност. Од посебно значење е жртвите на каква било дискриминација да бидат запознаени со своите права и со мерките за борба против дискриминацијата.
- **Слобода на медиумите**, бидејќи во процесот на изградба и креирање на демократски амбиент неопходно е да се обезбеди слободно и непристрасно информирање на граѓаните. Глас за Македонија е силен противник на злоупотребата на медиумите, кои не смеат да бидат сервис на една политичка партија, односно не смеат да се користат за политичка или идеолошка индоктринација. Медиумскиот простор на Република Македонија треба да биде препознатлив по својата професионалност и независност.
- **Борба против организираниот криминал и корупцијата**, кои се длабоко втемелени во сите сегменти на општествениот, политичкиот и економскиот живот. За таа цел потребно е унапредување на соработката на институциите кои се надлежни за борба против криминалот и корупцијата, како и подобрување на капацитетите на обвинителството и полицијата. Потребни се и нови закони, како Закон за конфискација на нелегално стекнати имоти, потребни се Закони за неможност да се биде на повеќе од една политичка функција; ограничување на бројот на мандати за сите функционери на национално и локално ниво на максимум два мандата, неучество на тендери на фирми кои се во директна сопственост на носител на власт и/или негови роднини; разбивање на метастазирани династии кои се распослани во цели државни системи; ригорозна контрола на јавните набавки итн

III ВЛАДЕЕЊЕ НА ПРАВОТО И БОРБА СО КОРУПЦИЈАТА

Перцепцијата на јавноста за нивото на независност и непристрасност на правосудните институции е на мошне ниско ниво, било како последица на нивното претходно негативно искуство, или поради очигледното влијание на извршната власт врз процесот на право раздавањето.

Пристапот до правдата останува крајно ограничен, со оглед на нефункционалноста на постојниот систем за обезбедување на бесплатна правна помош, високите судски трошоци на постапката, како и трошоците за застапување од страна на адвокатите и лошото ниво на адвокатските услуги кој го нудат бранителите по службена должност. Со ова припадниците на социјално најзагрозените слоеви од општеството остануваат без никаква, или во најмала рака, без квалитетна правна помош која би им овозможила ефикасно остварување на нивните слободи и права преку судска заштита на истите.

Квалитетот на правдата останува дискутабилен и нееднаков за сите граѓани и правни лица, како и нееднаков на ниво на целата територија на државата. Кон ова придонесуваат одредени практики на пристапност во постапувањето во случаи во кои е инволвирана и самата држава, нејзините органи и официјални претставници, или, пак, кога станува збор за моќни компании кои се јавуваат како странки во постапката.

Покрај перцепцијата на пристрасност, кон лошиот квалитет на правдата влијае и ниското ниво на стручност, компетентност и професионалност на дел од судиите, обвинителите и стручниот кадар вработен во правосудниот систем, како и неефикасност и отсуството на добар менаџмент на предметите и на институциите, воопшто.

Во овој контекст, различното толкување и недоследната примена на законите врз исти фактички и правни состојби влијае негативно во насока на стекнување впечаток за нееднаков третман на сите граѓани пред законот, како и креирање на правна несигурност која произлегува од неконзистентноста на домашната судска пракса.

Дополнително, наместо ефикасен заштитник на интересите и правата на граѓаните во управните спорови во кои се одлучува за остварување на животно значајни права, управните судови преку нивното одбивање да се впуштат во мериторно одлучување се ставаат на страната на нефункционалните органи на управата со што се оневозможува навремена и ефикасна судска заштита од какви било пречекорување на човековите слободи и права сторени со акт на органите на управата.

Оттука, неопходно е да се зајакнат критериумите за избор и унапредување на судиите и обвинителите и да се унапреди организацијата на судството во поширока смисла. Клучна улога во тоа треба да имаат и Судскиот и Советот на јавните обвинители кои неминовно мораат да се модернизираат и да претставуваат вистински гарант на судската независност. И натаму отсуствува лоцирање на одговорност за општите состојби во судството, како и за конкретното незаконско постапување на одделни судии и обвинители во поединечни предмети и ова повеќе не смее да биде случај.

Република Македонија не демонстрираше непоколеблива и неселективна борба против корупцијата и каков било облик на судир на интереси, што беше овозможено преку не функционирањето на предвидените институционални структури за надзор над финансиското работење на партиите, како и врз приходите на носители на државни и јавни функции. Реформата на Државната комисија за спречување на корупцијата, Финансиската полиција и Управата за спречување на перење пари е неминовна за ефикасно справување на феноменот на корупцијата и организираниот криминал. Секако дека клучен во таа насока треба да даде и реформираното Јавно обвинителство кое треба низ сопственото приоритизирање во постапувањето по предмети во кои постојат сомненија за сторени кривични дела или злоупотреба на службената положба и овластување од страна на носителите на функции да покаже дека посветено постапува во согласност со неговиот уставен и законски мандат како единствен орган за гонење на сторителите на кривични дела.

Со оглед на важноста на владеењето на правото како клучна претпоставка за функционирање на стабилна демократија, Глас за Македонија сопственото дејствување ќе го насочи кон преземање мерки и активности преку кои би се постигнале следниве приоритети:

- Враќање на довербата на граѓаните во кредибилитетот на правосудните и другите државни институции надлежни за спроведување на правдата и борба со корупцијата
- Борба против клиентелизам, непотизам, хронизам и други практики на вработување, професионално напредување или каков и да било облик на стекнување на услуги и поволности вон законски утврдените критериуми и постапки
- Ефикасна борба против корупцијата и појавите на конфликт на интереси
- Јакнење на улогата и надлежностите на Државниот завод за ревизија
- Јакнење на независноста и непристрасноста во функционирањето на Државната комисија за спречување на корупцијата преку промени во начинот на избор на нејзините членови како и проширување на нејзината надлежност во насока на истражување на индициите за какви било коруптивни дејствија или злоупотреби на службената положба и овластување од страна на избраните и именуваните носители на јавни функции и покренување соодветни кривични постапки пред ЈОРМ
- Укинување на Специјалното јавно обвинителство и преземање на неговите надлежности од страна на специјализираното Јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција со широка надлежност за постапување во високо профилирани случаи, но по претходна реформа на оваа институција и реизбор на обвинители и стручен јавно обвинителски кадар
- Овозможување на законска и институционална рамка за целосно спроведување на мерката конфискација на незаконски стекнат имот
- Кадровско и институционално зајакнување на Финансиската полиција, Управата за перење пари и на Агенцијата за управување со конфискуван

имот во насока на вмрежување со меѓународните институции за откривање на трагата на парите и доследна имплементација на конфискацијата во случаи на организиран криминал и корупција, во полза на граѓаните и Буџетот на РМ

- Зајакнат надзор врз финансирањето на политичките партии и медиумите
- Укинување на низа привилегии, поволности и бенефиции за носителите на јавни функции (патни трошоци и сл, како и преиспитување на законските услови за стекнување и користење на право на апанажа)
- Темелна реформа на правосудството со фокус на јакнење на професионализмот и подигнување на кредибилитетот на судско-обвинителската фела преку избор на компетентни и високо морални личности кои уживаат углед во нивната средина и поседуваат високо ниво на личен и професионален интегритет и дигнитет
- Суштинско реформирање на Јавното обвинителство
- Засилена борба против корупцијата во полицијата и безбедносните структури
- Целосно менување на казнената политика на државата и промовирање на пробацијата и алтернативните мерки на извршување санкции
- Реформа на Управата за извршување на санкциите, професионализација на казнено-поправните установи и на нивниот персонал
- Промена во системот на избор, унапредување и разрешување на судиите и јавните обвинители
- Избор и унапредување на судиите и обвинителите врз строго дефинирани и објективни квалитативни критериуми
- Соединување на постојниот Судски совет и Советот на јавни обвинители во Правосуден совет како единствено тело со надлежност за обезбедување на услови за непречено функционирање на судската власт, избор, оценка, унапредување и разрешување на судиите и јавните обвинители и заштита и унапредување на нивниот статус во јавноста и општеството
- Депрофесионализација на членовите на Правосудниот совет
- Обезбедување зголемена независност и висок степен на професионалност на судиите на Уставниот суд
- Воведување на уставната жалба/тужба како механизам за заштита на човековите слободи и права пред Уставниот суд во согласност со најдобрите практики на Европскиот суд за човекови права и развиените европски демократии
- Ефикасно извршување на пресудите на Европскиот суд за човекови права преку Меѓуресорската комисија за извршување и другите надлежни органи
- Обезбедување правна сигурност на граѓаните и конзистентна судска пракса преку зајакната улога на Врховниот суд во таа насока

- Воведување на пракса на испраќање на судии и стручни соработници на практична работа и стручно усовршување во Европскиот суд за човекови права и во други реномирани меѓународни судови
- Ревидирање на улогата на Државното правобранителство во заштитата на имотните интереси на државата
- Ревидирање на работата на нотарите и извршителите, во насока на спречување на арбитражните и противзаконски практики на работење, на штета на граѓаните
- Преиспитување на потребата од постоење на извршители и разгледување на можноста за воспоставување на државна Агенција за извршување на судските пресуди
- Афирмација на улогата на медијацијата како алтернативен начин на решавање на спорите и нејзина поголема промоција меѓу граѓаните
- Воведување на задолжителна обврска за медијација во спорови од мала вредност и друг вид граѓански предмети со цел растеретување на судовите и нивна поголема ефикасност
- Преиспитување на постојната мрежа на судови на територијата на РМ со можност за нејзина рационализација
- Воведување на подобри методи за работа и постапување на судовите во насока на намалување на бројот на рочишта и превенирање на предолгото траење на постапките
- Зголемена одговорност на судиите и обвинителите за нивното противзаконско или неетичко работење
- Поддршка на професионалните комори на адвокати, нотари, извршители и медијатори во насока на зголемена етичка и дисциплинска одговорност на нивните членови
- Воведување на нов концепт на правосуден испит, како и на испит за извршители, нотари, медијатори и вештаци
- Менување на системот на поставување на судски преведувачи и судски вештаци
- Востановување на ефикасен систем на бесплатна правна помош
- Преиспитување на мрежата на апелациони судови во насока на намалување на нивниот број (заради изедначување на нормата на судиите и конзистентност на судската пракса)
- Преиспитување на ефикасноста на управното судство и реформи
- Ревидирање на процесите на денационализација со цел за постигнување на поголема правичност

IV ДИПЛОМАТИЈА, МИНИСТЕРСТВО ЗА НАДВОРЕШНИ РАБОТИ

Министерството за надворешни работи ќе стане стручен, ефикасен и функционален сервис за надворешни работи како за граѓаните, така и за останатите државни институции во Република Македонија. Во таа смисла ќе се извршине строго почитување на одребите од Законот на надворешни работи.

Воедно, ќе биде извршено кадровско пре-распделување на дипломатскиот кадар во Секторите на Министерството за надворешни работи, во согласност со стручната подготовка, стекнатите знаења и дипломатски вештини на дипломатите.

Ќе биде целосно активирана Дипломатската академија на МНР преку воведување на задолжителна дипломатска обука за млади дипломати на начин што ќе бидат организирани курсеви за стекнување на специфични дипломатски вештини (билатерални преговори, мултилатерални преговори, комуникација со новинари, пишување на кратки изјави, пишување на говори, дипломатски протокол, конзуларна обука итн.) со реномирани предавачи од РМ и странство и ќе бидат организирани/финансирани курсеви по странски јазици.

Министерството за надворешни работи ќе ја преземе својата законски определена позиција во системот на функционирање на Институции на РМ во сферата на надворешните работи, како примарен чинител, сервис и база на информации во полето на надворешните работи, врз кое своите надворешно-политички активности, ќе можат да ги потпрат и сите другите институции во РМ, а пред се Претседателот на Републиката, Собранието и Владата.

Министерството за надворешни работи тесно ќе соработува со Институтот за стратешки истражувања.

Мрежата на дипломатско-конзуларните претставништва ќе биде ре-дефинирана врз основа на достапните буџетски средства, а по критериум на приоритет во надворешните работи. На тој начин ќе биде креирана мала, но стручна и ефикасна мрежа на дипломатско конзуларни претставништва, кои ќе бидат целосно кадровски и технички екипирани, каде што ќе работат дипломати чии животни потреби ќе бидат целосно соодветно задоволени.

Ќе биде воведена пракса на Амбасадори кои ќе бидат именувани во држави каде РМ нема да има дипломатско конзуларно претставништво, а својата функција ќе ја извршуваат од Министерството за надворешни работи во Скопје. На тој начин ќе се овозможи да се одржуваат дипломатски односи со повеќе држави, без притоа да се

поднесат трошоците за финансирање на дипломатско конзуларно претставништво во соодветните земји.

V ЕКОНОМСКИ ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ

1. Економски начела

Основните *економски начела* врз кои почива економската програма се:

- воспоставување и развивање *функционално пазарно стопанство*;
- гарантирање на *приватната сопственост* како камен-темелник на пазарната економија, и
- одржување *макроекономска стабилизација*

2. Моделирање на економијата за иден подинамичен, траен и одржлив развој

Воспоставувањето основа за иден подинамичен, траен и одржлив развој на македонската економија наметнува потреба за нејзино соодветно моделирање кое ќе создаде далеку подобри услови за дејствување на економските субјекти од досегашните. Тоа ќе се постигне со преземање мерки и активности во следните правци:

- Засилување и одржување на висок степен на *фискална слобода* преку воспоставување лесен начин на пресметување и плаќање даноци и нивно одржување на разумно ниско маргинално ниво, што ќе овозможи проширување на даночната основа и зголемување на приливите во државниот буџет. Ќе се врши консолидација на буџетот на Македонија во насока на постепено ограничување/намалување на буџетските расходи во височина до или под височината на собраните приходи, при што посебен акцент ќе се стави на консолидација (ограничување, па и намалување) на непродуктивните расходи, за сметка на форсирањето на капиталните инвестиции. Ќе се воведат фискално правило според кое, стапката на годишниот буџетски дефицит (а преку него и големината на јавниот долг) ќе биде помала од стапката на растеж на бруто домашниот производ (БДП) на земјата;

- Засилување на *монетарната слобода* преку олеснување на пристапот на трговските друштва до средства на финансискиот пазар. Преку хармонизирање на фискалната и монетарната политика, ќе се подобруваат условите за пристап на економските субјекти до потребните финансиски средства;

- Подигнување на степенот на *слобода за тргување на фирмите со странство*;
- Проширување на *слободата за инвестирање* на претпријатијата (домашни и странски) во портфолио, “зелени” (“green”) или во “кафени” (“brown”) инвестиции;
- Водење *стабилна економска политика* преку избегнување на менување на соодветните прописи најмалку три години по нивното донесување;
- Засилување на *ефикасноста и ефективноста на судскиот систем*;
- Зголемување на професионалноста и ефикасноста на *државната администрација* преку внесување елементи на квалитет, професионализам и одговорност при вршењето на добиените задачи. Ќе се преземаат мерки за скратување на бројот на административни процедури, од една, и нивна забрзана реализација, од друга страна. Ќе се изврши рационализирање на јавната администрација со примена на мерки за пренасочување и ангажирање на вработени од јавната администрација во приватниот сектор;
- *Намалување на корупцијата* во јавната администрација преку безусловна и доследна примена на системот на електронски јавни набавки, засилување на внатрешната ревизија во јавните институции и преку преземање енергични казнени мерки против лицата што навлегле во коруптивни активности;
- Интензивирање на активностите за подобрување на *инфраструктурата* во земјата (патишта, железници, електроенергетска мрежа...);
- Подобрување на *квалификуваноста на работната сила* преку креирање наставни програми во средните училишта и на универзитетите кои ќе создаваат квалификувани кадри што недостасуваат на пазарот;
- *Дерегулација на економијата* секогаш и секаде каде што тоа е можно без со тоа да се влијае врз нарушување на финансиската дисциплина на економските субјекти;
- Воспоставување систем на максимална *слобода на влегување и излегување од бизнисот* во многу краток рок и со најмали можни трошоци;
- *Намалување на обемот на “сива” економија* преку унапредување на соодветната институционална рамка во земјата, итн.

Според тоа, фокусот на идниот *економски развој* на земјата нема да биде насочен само на макроекономската и финансиската политика, туку и на создавање нови работни места и обезбедување социјална заштита. За реализација, пак, на таквиот пристап, ќе се врши соодветно реструктурирање на економијата кое, главно, опфаќа активности за поттикнување на појавата и развојот на мали и средни претпријатија (МСП), зголемување на производството и диверзификација на понудата на стоки и услуги на домашниот и на странските пазари.

Едно од централните места во идниот модел за развој на македонската економија ќе заземаат *малите и средните претпријатија*. Тие ќе се претворат во

замаец на идниот економски растеж на земјата и во вистински 'рбет на македонската економија.

Македонската економија е зависна од остварувањата само на неколку сектори: металска индустрија, текстилна индустрија, делови од земјоделството... Таа, исто така, е силно зависна и од движењето на цените на нејзините најважни извозни и увозни производи (метали, житарки, енергенси...). Понудата, а со тоа и потрошувачката на домашни стоки и услуги на домашниот пазар имаат скромни големини. Тие факти се силен ограничувачки фактор за идниот развој на економијата.

Заради надминување на таквите слабости на економијата, нејзина заштита од идни кризни појави, но и заради обезбедување услови за остварување траен и одржлив економски развој, активностите на економските субјекти во земјата во иднина ќе се насочат кон *диверзификација на производството* на стоки и услуги што се нудат на домашниот, а кои би можеле да се нудат и на странските пазари. Мерките и активностите ќе бидат насочени кон поттикнување на постојните и на новите фирми за дејствување во областите на услугите, земјоделството, конкурентските индустрии (особено во преработувачката индустрија) итн. Од особена важност ќе биде поттикнувањето на иновациите и тоа не само како новооткриени производи, туку и како иновации на веќе постојни стоки и услуги. Ќе се создаваат македонски економски брендови од постојни и од нови (иновативни) производи (галички кашкавал, беровско сирење, земјоделско-прехранбени специјалитети, ќилими, филиграни, везови, Е-бизнис, и др.). Ќе се зајакнат капацитетите на училиштата за занаети и ќе се реструктурираат во образовниот систем. Државата, за уникатните брендирано производи, ќе обезбеди бесплатен маркетинг на странските пазари.

Недостатокот на сопствени средства за финансирање на економскиот развој ќе се надоместува со прилив на странски директни инвестиции (СДИ). За таа цел ќе се (до)развија *деловната клима за привлекување СДИ*. Особено ќе бидат поттикнувани СДИ кои во рамки на своите организација и дејствување ќе развиваат истражувачко – развојни центри во кои ќе се ангажираат млади стручни и научни кадри од Македонија, како и СДИ кои ќе одлучат своите добивки да ги реинвестираат во Република Македонија. Со воспоставување рамноправен третман на домашните и странските инвеститори, ќе се поттикнуваат конкурентноста, корпоративното управување и комплементарноста на домашните со странските директни инвестиции.

3. Мерки и активности

Остварувањето на поставените економски цели и задачи ќе се врши со примена на следните мерки и активности:

а) Институционална поддршка на новите деловни идеи и бизнис-проекти преку елиминирање на законските ограничувања секаде каде што тоа е можно и потребно и со соодветна фискална поддршка. Во тие рамки, особено силна поддршка ќе им се дава на малите, семејни бизниси, кои се најголеми апсорбери на работна

сила. Нивното отворање и работење ќе се поттикнува со давање даночни поволности при отворање нови работни места преку реинвестирање на добивката.

Истовремено, ќе се поттикнуваат најпрофитабилните гранки во економијата (градежништво, земјоделство, туризам...) при што, посебна фискална и институционална поддршка ќе им се дава на градежните компании за нивно настапување на регионалните тендери (пазари).

Со цел Македонија да се позиционира на регионалниот и европскиот пазар како современа технолошка држава, со разни мерки ќе се поттикнуваат: создавањето нови гранки на услуги во областа на современите технологии, информациските компании и компаниите кои имаат иновативен карактер.

Зголемувањето на мотивираноста на вработените, особено во високопрофитабилните компании, ќе се врши со замена на застарениот систем на плаќање надоместок во форма на т.н. К-15 со добивање бонуси во тие претпријатија.

б) Зголемување на понудата и потрошувачката на домашни производи, што ќе услови помала зависност на домашната економија од случувањата на светските берзи и од увозот на финални производи преку:

- субвенционирање на домашно производство на стратегиски стоки и услуги како замена за исти или слични производи што се увезуваат од странство;

- отворање на откупно-дистрибутивни центри за планирање, откуп, сортирање, ладење, доработка и дистрибуција на земјоделско-прехранбени производи;

- поттикнување на алтернативни извори на енергија: изградба на нови национални хидроцентрали и на мали куќни хидроцентрали и водоснабдителни станици; изградба на ветерници; засилено воведување и проширување на гасификациската мрежа во земјата до целосна гасификација;

- зголемување на конкурентноста на домашните стоки и услуги како услов за поттикнување на нивниот извоз преку спомнатите поевтини алтернативни извори на енергија, субвенционирање на дел од трошоците на стратегиските стоки и услуги и на тие за кои ќе се утврди дека имаат компаративна предност во однос на исти или слични производи во соседните земји и/или кај другите надворешно-трговски партнери на земјата;

- поттикнување на домашните инвестиции преку ангажирање на домашниот капитал, односно на заштедите што фирмите и граѓаните ги имаат во банките и во нивните домови;

в) Ќе се вршат измени во правец на значителни подобрувања на образовниот процес што треба да услови надминување на долго присутниот проблем на недоволна или ниска квалификуваност на работната сила во Македонија. Надлежните институции вниманието ќе го насочат кон зголемување на квалитетот на работната сила како предуслов за зголемување на конкурентноста на домашните стоки и услуги на домашниот и на странските пазари;

г) Ќе се интензивира изградбата на инфраструктурата во земјата. Со користење на буџетски капитални инвестиции, странски кредити и со разигрување на

разните форми на јавно-приватно партнерство ќе се поттикнува изградбата на нови и доизградбата и реконструкцијата на постојни инфраструктурни објекти (патишта, железници, гасификација, електрификација, енергетски објекти и сл.). Тоа ќе се врши паралелно со реконструирањето на економијата, за да не се случи земјата да има изградена инфраструктура, без доволно развиена економија, што на среден и на долг рок би можело да има негативни или недоволно позитивни ефекти за економијата;

д) Ќе се поттикнува извозот на стоки и услуги. Идниот модел за економски развој ќе обезбеди зголемување на обемот на домашни стоки и услуги кои, првенствено, ќе бидат насочени кон задоволување на домашните потреби, со што ќе се намали големата зависност на земјата од увоз на некои или на повеќето од тие стоки. Истовремено, очекуваниот зголемен број на новоотворени фирми и зголемена продуктивност на нивните производи ќе ја засили нивната домашна, но и меѓународна конкурентност. Тоа, дополнето со синхронизираното дејство на основните делови на макроекономската политика, ќе услови зголемување на обемот на стоки и услуги за извоз. Таквиот пристап ќе ја промени долгогодишната неповолна структура на извозот во која доминираат само неколку вида производи (тектил, метали, одредени земјоделски производи, преработки од нафта...). Бројот на стоки и услуги наменети за извоз ќе се зголеми, а со тоа ќе се намали сегашната преголема зависност на македонските доминантни извозни производи од конјунктурните движења на светските пазари на кои тие се пласираат.

4. Очекувани резултати

Новообликуваната економска политика ќе резултира со повеќекратни позитивни ефекти кои, првенствено, ќе се манифестираат во следните области:

- *Зголемување на бројот на новоотворени МСП;*

- *Динамичното отворање нови МСП ќе услови зголемување на домашните инвестиции со далеку поголеми износи и стапки од досега забележаните. За остварување на таа цел, надлежните институции ќе му обрнуваат внимание на поттикнувањето на домашните инвестиции на еднакво, па дури и на повисоко ниво отколку на странските директни инвестиции;*

- *Голем број од новоотворените МСП во следниот петгодишен период ќе биде лоциран во разните гранки на индустријата. Нивното дејствување во ново воспоставениот амбиент ќе води кон зголемување на индустриското производство;*

- *Зголемениот обем на инвестиции од страна на МСП, дополнет со очекуваното зголемување на индустриското производство, последователно ќе придонесат (покрај дејството на другите составни елементи) за зголемување на БДП на земјата за просечно 6 отсто годишно во претстојниот петгодишен период. Со такви стапки на растеж на економијата, реално е да се очекува дека РМ ќе го достигне степенот на економски растеж на ЕУ за околу 30 години;*

- Последица на зголемениот број на новоотворени МСП ќе биде *зголемувањето на бројот на нововработени лица*. Бројот на невработените лица постапно ќе се намалува, така што на крајот на 2025 година објективизираната стапка на невработеност ќе се сведе на едноцифрена големина. Растежот на вработеноста и зголемувачкиот обем на плати ќе придонесе за постепено намалување на кусокот на средства во ПИОМ, со што ќе се намали делот од буџетот кој се одвојува за финансирање на пензии, а соодветниот износ ќе се намени за финансирање на продуктивни проекти;

- Со примена на претходно наведените поттикнувачки мерки ќе се зголеми обемот на производство што МСП ќе го наменат за *извоз*. Истовремено, зголемувањето на производството на разни стоки и услуги ќе предизвика нивно пласирање во одреден обем на домашниот пазар. Со тоа ќе се зголеми домашната потрошувачка на тие стоки и услуги со двојно позитивно влијание: а) зголемување на БДП под влијание на зголемената домашна потрошувачка; и б) намалување на потрошувачката на соодветните стоки и услуги што се обезбедуваат со нивен увоз од странство, односно *намалување на вкупниот увоз* на земјата. Кумулативен ефект од таквите движења ќе биде постепено намалување на разликата меѓу увозот и извозот, односно зголемување на покриеноста на увозот со извоз на околу 80 отсто;

- Зголемениот извоз, односно намалениот увоз на стоки и услуги ќе води кон постепено *намалување на дефицитот на земјата во размената со странство*. Тоа ќе има директно позитивно влијание за зголемување на домашниот БДП, намалување на дефицитот на тековната сметка во рамки на платниот биланс, зголемување на државните девизни резерви и нагло намалување на потребата за задолжување на државата во странство. Натamoшна позитивна последица од таквите промени ќе биде намалување на јавниот долг и особено на задолженоста на земјата спрема странство;

- Ново креираната економска политика нема да ја наруши *макроекономската стабилност* на земјата. *Инфлацијата* ќе се движи во коридор од 1 до 2 отсто годишно, што се оценува како стабилизирачки - развојна стапка на инфлација која 'и е потребна на Македонската економија. Значително зголемениот девизен прилив од странство врз основа на зголемен извоз и намален увоз на стоки и услуги ќе биде гаранција за одржување стабилност на *девизниот курс на денарот*. Зголемениот прилив на средства во буџетот на РМ од една, и неговото рационално и продуктивно користење од друга страна, ќе условат *буџетскиот дефицит* перманентно да се намалува и да се движи во скромни големини од 0,5% до 1% отсто од БДП. Најпосле, *јавниот долг* и задолженоста на земјата спрема странство постапно ќе се намалуваат и ќе бидат значително под рамките утврдени со Мастришките критериуми.

Конечниот ефект на така креираната и спроведувана економска политика ќе биде воспоставување и одржување макроекономска стабилност како услов за *иден долгорочен, траен и одржлив стопански растеж на РМ*.

VI ОБРАЗОВАНИЕ

Образованието во секоја држава е единствениот организиран, институционален и, со закон уреден систем, во кој секој нејзин граѓанин како активен партиципиент поминува значаен дел од својот живот. Негова основна цел е да предизвика промени кај секоја индивидуа во нејзиниот развој, со стекнување, не само на потребните знаења, вештини и компетенции неопходни за извршување одредени работни задачи, туку и позитивно да влијае во нејзиното воспитување, градење карактер и развивање ставови и етички норми. Затоа образованието, а со него и тесно поврзаната наука, претставува алфа и омега на сите општествени процеси, имплицирајќи го економскиот просперитет, функционирањето на институциите и степенот на демократија, како и развојот на сите стопански и општествени субјекти. Со други зборови, нивото на образовниот систем и нивото на севкупен општествен развој во една држава се еквивалентни величини: без квалитетно образование не може да постои развиено општество, и обратно. Воедно, образование што ќе продуцира стручни и компетентни граѓани, способни за решавање проблеми, со длабоко развиена свест и разбирање на светот и времето во кое живееме, критични и самокритични, здрави личности со интегритет и високи етички норми, ќе резултира со социоекономски напредок во кој секој поединец ќе живее и работи во опкружување во кое ќе може оптимално професионално да се реализира и да оствари лична среќа.

Врз основа на овие основни премиси, „Глас за Македонија“ ќе ги темели сите мерки што ќе ги преземе во сите нивоа на образованието за неопходните коренити реформи за остварување на основната цел – квалитетно образование во Република Македонија, споредливо со европското.

При проектирањето на конкретните мерки за системски и содржински промени, поаѓаме од тековните лоши состојби во сферата на образованието, меѓу кои:

- *Потполно неразбирање и игнорирање на квалитетот на образованието*
- *Хаотичен концепт на задолжително образование кој не нуди алтернативи и флексибилност во изборот на патиштата*
- *Лоши и импровизирани наставни планови и програми: конфузно дефинирани цели, неусогласени со глобалните долгорочни цели на образовниот процес и кроскурикуларна поврзаност, запоставено значење на фундаменталните наставни предмети, предимензионирани предметни содржини со неусогласен фонд на предвидени часови за нивно квалитетно усвојување и низок степен на можности за стекнување практични применливи знаења*
- *Дотраени училишни згради и опрема*

- Прескапа и избрзано изведена информатизација на училиштата, без јасна стратегија за употребата и резултатите од истата, како и отсуство на свест за потребата за издвојување средства за континуирано одржување и надградување на компјутерската опрема и употреба на образовен софтвер усогласен со наставните содржини
- Конфузија во учебникарството и негативни последици по квалитетот на учебниците заради нивно избрзано подготвување
- Партизација на раководниот кадар во образовните институции
- Демотивиран наставен кадар со мобинг и со ниски примања
- Непотребно оптоварување на постоечкиот наставен кадар со неадекватни семинари и обуки, наместо преземање на системски мерки за развивање на неговите стручни и педагошки компетенции
- Екстерно тестирање без јасна концепција и цел, односно негово укинување без воведување на нов концепт за следење на постигнувањата на учениците и севкупните резултати од образовниот процес
- Мал опфат на децата во предучилишните установи во однос на потребите
- Немање на можност, односно ограничени капацитети, за згрижување на децата од пониските одделенија по завршување на наставата
- Декларирана, но не суштинска поврзаност меѓу средното и високото образование од една страна и стопанството и општествените потреби од друга страна
- Тотален колапс на квалитетот на високото образование, кое никогаш не било на “пониски гранки“
- Погубно лош Закон за високо образование кој зададе дефинитивен удар на уставно загарантираната автономија на универзитетите
- Лош систем на финансирање во високото образование чиј продукт се неоправдани и несразмерно високи разлики во платите на академскиот кадар и вкупните средства потребни за обавување на дејноста на различни државни високообразовни институции, отсуство на финансиски средства за реализација на одредени студиски програми според минимум стандарди, мали и неадекватно распределени средства за стимулирање на науката, ограничување на можноста на универзитетите од страна на МОН за задоволување на кадровските потреби и недоволно инвестирање во човечки ресурси
- Стихијно и неразумно отворање на дисперзирани факултети, без почитување на основни стандарди за основање на такви институции
- Централизирано издаваштво на универзитетски учебници, со исклучително лоши преводи, наместо алоцирање на фондови за издаваштво на самите универзитети

- *Одбор за акредитација и евалуација на високото образование кој единствено формално акредитира студиски програми, без никаква суштинска евалуација на истите откако еднаш се акредитирани, како резултат на што се реализираат студии без минимум обезбеден кадар, простор, опрема и други услови неопходни за реализација на високообразовниот процес*
- *Злоупотреби во домувањето на студентите во студентските домови*
- *Студенти кои масовно ја напуштаат земјата во потрага по подобро образование и шанси за вработување.*

За разлика од ова, основата на визијата на „Глас за Македонија“ се темели пред сè на очекувањето дека Република Македонија еден ден ќе се приклучи на европското семејство и нема друга алтернатива во образованието, освен да ги вгради своите политики во постоечките европски рамки, притоа почитувајќи ги националните приоритети. Сите други обиди за “реформи”, импровизации и “револуционерни” решенија се однапред осудени на пропаст, но и се извор на манипулација и коруптивни дејности. Оттаму, треба Македонскиот модел да е Европскиот модел.

Новата образовна архитектура во Р. Македонија која ќе ја поставиме, ќе се темели на целите пропишани во Уставот на Република Македонија, на Декларацијата на Обединетите нации, “Образование за сите” и на добрите практики од системите на образование на ЕУ, како што се:

- *рамноправен пристап до образованието за сите*
- *зголемување на опфатот и квалитетот на грижата во раното детство*
- *зголемување на знаењата и компетенциите на младите и возрасните*
- *подготовка на младите за предизвиците на информатичкото општество и претприемништво*
- *развивање на можности за образование (формално и неформално) и обуки кои одговараат на општествените потреби, како што е стручното образование и обуката, релевантни за потребите на стопанството, дефинирање на квалификациони стандарди.*

Образовната политика на „Глас за Македонија“ ќе се води по следните приоритети:

1. Подобрување на квалитетот и ефикасноста на образованието на сите степени, наспроти квантитетот,
2. Зголемување на буџетското одвојување за образование и наука и изнаоѓање на други извори и модели на финансирање,
3. Веднаш, зголемување на платите на сите просветни работници, во сите степени на образованието за 20%, враќање на дигнитетот на наставничката/професорската професија преку стимулативни мерки и превентива,

4. Градење на релевантно и конкурентно образование, чиј квалитет постојано ќе се мери од релевантни институции
5. Строги критериуми за избор во наставно-научни звања на универзитетите и изедначување на критериумите за сите универзитети
6. Бесплатен пристап до најрелевантните електронски библиотеки со научни списанија за сите професори и студенти,
7. Создавање на услови за доживотно учење и образование за возрасни, стимулирање на изучувањето на занаети, претприемнички вештини, Е-бизнис, согласно барањата на пазарот на трудот,
8. Големо унапредување на ученичкиот и студентскиот стандард,
 - 8.1 помош во домувањето, не само низ системот на сместување во студентските домови, туку субвенции и за студентите кои изнајмуваат соби
 - 8.2 субвенциониран дневен топол оброк за сите студенти во ресторани со кои државата ќе склучи договор за таканаречен студентски мени
 - 8.3 таквите ресторани ќе приготвуваат храна исклучиво од наши производи, со што ќе се помага нашата економија и земјоделство
 - 8.4 студентска/ученичка карта за концерти, спортски настани
9. Изградба на модерен студентски град во Скопје и изградба на неколку студентски домови низ државата

За остварување на овие стратешки цели, нашата партија предвидува сет на сеопфатни, конзистентни и издржани мерки во сите сегменти на образованието, во чие до разработување, имплементација и контрола на реализација ќе бидат вклучени најкомпетентните кадри во државата. Дел од нив, најконцизно се претставени во продолжение:

- Зголемување на опфатот во предучилишно воспитание и образование
- Коренити промени во системот на задолжителното образование
- Замена на учебниците со квалитетни, збогатување со нови дополнителни наставни материјали и основање нов сектор при МОН за дигитална аудио-визуелна продукција
- Заштита и негување на македонскиот литературен јазик во училиштата
- Планирање на воспитно-образовниот процес во функција на градење здрави и свесни личности
- Воведување нови мерки за следење на квалитетот на наставата
- Практикување на инклузивното образование преку воведување на реални мерки
- Модифицирање на стручното образование со цел да кореспондира со пазарот на труд, скалест модел

- Ќе воведеме единствен систем на наставнички компетенции и долгорочни мерки за унапредување на стручните и педагошките компетенции на наставниците и нивен систем на кариерен развој
- Обезбедување услови за развој на високото образование и науката, конкурентни со европските
- Подобрување на ученичкиот и студентскиот стандард и квалитетот на живеење младите
- Давање предност на кратки и професионални циклуси на образование во функција на потребите на стопанството
- Мерки за остварување родова еднаквост во образованието и науката
- Заживување на концептот за доживотно учење
- Усогласување на законската регулатива

VII КУЛТУРА И УМЕТНОСТ

Заштита на културно и национално богатство и негова афирмација

Културата во најширока смисла е еден од клучните столбови на македонското општество, фактор на историскиот развој и опстанок на народот, составен дел на живеењето, а уметничкото творештво/применетата уметност е професионална животна определба на мноштво поединци (слободно речено, според бројот на тие што избрале да бидат уметници или занаетчи и поврзани со применетата уметност, по глава на жител, Македонија е меѓу водечките во глобална смисла).

Со огромен подземен културен трезор/археолошки слоеви, со милениумски континуитет и инспирација во сеопфатното недвижно, движно и во нематеријалното културно наследство, културата претставува предизвик за креирање на политиките на секоја политичка партија која претендира да дојде на власт и да ја земе одговорноста за градење стабилна, просперитетна и угледна држава.

Во таков контекст, државата треба:

а) да го заштити културното наследство од забот на времето, од физички оштетувања и од крајби и изнесување надвор од државата, и

б) да креира политика со која ќе создаде услови во кои културата ќе може да биде и извор на егзистенција, при што не се мисли (само) на државниот буџет преточен преку

ресорното министерство во плати низ институции и финансирани проекти на нво и поединци, туку системски регулирани приходи од:

- **Интегрирана заштита на културното наследство и негово вклучување во социо-економскиот развој**, преку највисоки стандарди за негово одржливо користење. Македонија има 10-тина градови со стари градски јадра /чаршии, кои не се целосно ревитализирани. Без таков вид стручна заштита и одржување, тие не може да понудат квалитет на живеење во современи услови, ниту да бидат ставени во функција на туризмот и на локалниот развој.

Глас за Македонија на ова културно наследство со драгоцен потенцијал ќе му посвети посебно внимание, со подготовка на потребниот кадар (конзерваторски, специфични занаети, специјалисти за културен и алтернативен туризам) и со оспособување на општините за менаџирање на културното наследство.

- **Културен туризам** ; Потенцијалот е голем и неискористен. Со меѓу ресорско градење стратегија и реализирање на квалитетни проекти за развој на оваа гранка на туризмот, ќе се проширува социјалната основа на културата, и ќе се подига стандардот на населението. На тој начин се подобрува културата на живеењето и, можеби најважно - се создава образец за одржлив развој на културата, односно на културното наследство.

Во таа смисла, ќе се понудат стратегиски решенија за развој на културниот туризам, со користење на странски искуства, и афирмирање и операционализација на препораките од меѓународните конвенции, посебно на конвенцијата Фаро.

- **Креативни индустрии**; Поврзано со културно/алтернативниот туризам, ќе се поттикне развојот на креативните индустрии и обновувањето на старите занаети и на традиционалните вештини.

- **Поврат - реституција** на културното наследство изнесено вон границите на државата. Недоволната и неефикасна грижа за културното наследство, доведе до тоа, вредни артефакти да се шверцуваат и продаваат на меѓународниот пазар, а дел од тоа, да се користи и за рекомпонирање на историјата. Ако во време на владеење на други сили со нашата земја, било безмалку легално да се изнесуваат артефакти во поголемите центри во земјата завојувач, во денешни услови, артефактите се изнесуваат низ организирани криминални мрежи.

Глас за Македонија ќе се заложува за евидентирање на сите вакви случаи и поведување постапка за враќање на тие скапоцени предмети во земјата (реституција), особено на икони, монети и други археолошки предмети. Примери за процес на реституција имаме во земји со подолга државна традиција. Со помош на нивното искуство и градење сопствен систем, ќе настојуваме што повеќе предмети од движното културно наследство, да се вратат таму каде што припаѓаат – во Македонија.

Националните институции во областа на културата (музеи, конзерваторски центри, библиотеки, театри, оперско-балетската куќа, кинотека..), треба да се поддржат за квалитетно и ефикасно да ја вршат својата функција зададена со закон.

Претходно, Глас за Македонија предвидува да се преиспита статусот на институциите, кадровската состојба и економската оправданост на буџетите на овие институции. Клучен елемент на рационалното и квалитетно работење, ќе бидат современа опрема и други услови за вршење на дејноста во институциите, и квалитетот на кадровскиот состав. Во таа смисла, меродавни ќе бидат само професионалните способности и одговорното работење - како при оценка на постојниот кадар, така и при новите вработувања и напредувањето на кариерата.

Во областа на сценско-изведувачки уметности, Македонија изнедрила извонредни таленти, кои македонската публика со задоволство ги следи, а како наша гордост, тие биле и се големи промотори на Македонија низ светот. Со низа мерки на финансиска поддршка (за стимулирање нови дела, за едукација и сл.), а преку буџетот и од специјални фондови, овие истакнати поединци ќе бидат следени, поддржувани и поттикнувани до постигнување највисоки резултати, кои без двоумење, ќе ги однесат до врвовите на професијата.

Резиденции за уметници

Грижата за врвните уметници, како и за поттикнување на младите таленти, Глас за Македонија ќе ја манифестира и преку создавање т.н. Резиденции за уметници. За овој облик на стимулирање на уметничкото творештво, ќе се користат искуства од други културни средини, а ќе значи, обезбедување услови за живеење (сместување, исхрана, транспорт) за уметници од земјата и од странство-по пат на размена, за одреден период (1-3-6 месеци), во кој нивна единствена должност ќе биде да создаваат, истовремено запознавајќи ја средината (култура, природно богатство, традиција, животен стил, уметници од Македонија) на локалитетот во кој ќе се наоѓа резиденцијата.

Макро локациите за резиденции би се одредувале според посебни критериуми, со цел да се афирмираат значајни населби и природни убавини на Македонија, во објекти кои исто така имаат карактеристики на нашето културно наследство и/или во постоечки објекти од современата архитектура, со нивна адаптација или конверзија

Архивската граѓа како дел од културните добра

„Глас за Македонија“ се залага за евидентирање, заштита, чување и презентирање на културните добра на Република Македонија. Затоа партијата, изразува особен интерес кон архивските материјали од значење за историјата на Македонија и македонскиот народ. Сметаме дека, Државниот архив на РМ (ДАРМ), како централна институција за

прибирање и заштитата на архивската граѓа, треба да овозможи нејзино современо и едноставно користење во научно-истражувачки (професионално) и приватно (лични) потреби и цели. Акцентот го ставаме на микро филмувањето на документацијата прибрана во земјата и од странските архиви и на современата електронска форма (дигитализацијата) на обработка и презентација на граѓата. На овој начин му се овозможува на истражувачот (корисникот) побрзо и полесно истражување на архивскиот материјал и изработка на квалитетни копии на документи, во електронска и во печатена форма.

Од особен интерес е соработката со регионалните (Истанбул, Софија, Белград, Букурешт и др.) и европските архивски центри (Виена, Лондон, Москва, Рим, Брисел и др.) во насока на збогатување и осовременување на архивските фондови, заради целесообразно истражување и презентирање на историјата на македонскиот народ и држава. Во овој контекст, значајни се и архивските фондови кои би се добиле од центрите каде што живеат македонски иселеници (Европа, САД, Канада, Австралија и сл.).

Исто така, значајно место има и издавачката дејност, на пример, неколку нови серии: Визуелна историја, Лични фондови (сеќавања, средства, библиотеки), зборници на документи од странските архиви, каталози за тематски изложби, публикации и професионални мултимедијални презентации итн. Сето ова, а многу други одредници имаат за цел да го свртат вниманието на значењето на историската документација и на сознанието за нашето минато.

VIII РОДОВА ПОЛИТИКА

Граѓаните на Република Македонија се еднакви во слободите и правата независно од полот, социјалното потекло, верата, политичката припадност, имотната и општествената положба.

Политичките, економските и социјални права на жената се важни заради успехот во политичката и општествената заедница, бидејќи жените поседуваат голема спремност за одговор на потребите на граѓаните. Тие се вообичено сила на обединување и извор на решително и одговорно делување.

ГЛАС ќе поттикне поголемо учество на жените во политиката, иако во Република Македонија е постигнат напредок за учество на жената во парламентот и општинските совети, но и понатаму процентот на застапеност е низок.

ГЛАС ќе се залага за поголема вклученост на жените во политичките, но и општествените процеси на одлучување имајќи во предвид дека жените докажаа дека се похрабри во одлучни моменти, имаат поголем слух и одговорност за потребите на граѓаните, секојдневно се борат со егзистенцијалните проблеми во семејството, се

борат со лошото образование, здравство и социјална заштита. Тие се обединувачката и позитивната енергија која ги движи работите напред и на прав пат.

Клучна е улогата на жената во борбата за намалување на сиромаштијата. Многу повеќе од мажите, жените се вклучуваат во милосрдни, комунални и добротворни активности. Жената не е толку подложна на корупција, најголемото зло кај нас. Жената има и клучна улога во пост конфликтни ситуации, градењето на мир и мирни разврски. Таа тежнее кон стабилност.

ГЛАС, ќе поддржи жените да станат политички лидери, затоа што ни се потребни жени во политиката, како потврда на еднаквоста, но и на нивната посебност. Конечно треба да го следиме и трендот во развиените земји, каде високо демократски сензибилизираните средини, се почесто одбираат жени за свои водачи.

Република Македонија е веќе спремна да зачекори по овој пат, а тоа се докажа со неколку последователни анкети од реномирани институции, каде јавното мислење оди кон оваа цел. Дури 70% од граѓаните, без разлика на етничката припадност, се спремни да прифатат жени на највисоките државни функции.

За таа цел, потребна е и институционална поддршка, како отворање на Комисија за родови прашања во Парламент и формирање Канцеларија на Народен правобранител за родови прашања

Тргувајќи од слободата на пазарот и претприемаштвото во Република Македонија, потребни се државни инвестициони фондови со поддршка на развојни бизнис планови со помош на државата како посредник произлезени од реални потреби и технологии.

ГЛАС ќе се залага за да ги обезбеди правата на работа, слободен избор на вработување, заштитата при работење и материјалната обезбеденост за време на привремена невработеност на жената, како политика на социјална сигурност и социјална праведност.

Република Македонија, посебно го заштитува мајчинството, но за таа цел потребно е да се овозможи усогласеност на мајчинството и професионалниот ангажман. Мајките имаат право на посебна заштита при работа. ГЛАС ќе се залага за поволно платено отсуство како и скратено работно време, право на избор на работни часови.

ГЛАС ќе се заложи за спроведување на алиментација со помош на државата како посредник, како и по службена должност да се врши поделба на имотот и оставината.

Слободно и праведно општество е она кое има силно јавно и еднакво достапно здравство. Ќе обезбедиме соодветна здравствена заштита на социјално загрозените групи и право на здравствена и социјална заштита при заминување во пензија, невработеност, болест, инвалидност, старост, неспособност за работа.

ГЛАС, ќе се залага за јакнење, модернизација и подобрување на стандардот во здравството, во кое социјално загрозените групи, кога и доколку им затреба лекување, не мора да стравуваат дали ќе им биде достапно.

Право на човекот е слободно да одлучува за создавање на деца. Слобода на семејно планирање и одлука за раѓање деца е еден од темелите на слободата, затоа таа слобода не треба да биде ставена под прашање, туку да биде врз основа на совеста на поединецот. За таа цел, потребна е навремена едукација за бременост и прекинување на бременост, обезбедување соодветна помош пред и по прекинување на бременост.

ГЛАС ќе се труди за постигнување на нулта дискриминација кон жената, посебно онаа кон самохраната мајка. Бидејќи денес општествата се повеќе се еднородителски семејства, кои често се под емоционален стрес, со неопходни економски потреби, без повољна положба во општеството. За таа цел, заложбата ќе биде обезбедување на државно сместување, заштита од исклучување на струја и вода како и намалување на прерано напуштање на образованието.

ГЛАС ќе се залага за обезбедување на гаранции за почитување и заштита на личниот, семејниот, достоинството и угледот на жената, преку јакнење на економската независност на жртвите од мобинг преку отштета. Обезбедувајќи, гаранции за заштита на приватноста преку заштита на личните податоци во личните документи; обезбедувајќи конзуларна и друга заштита и поддршка на своите државјани и други жртви кои имаат право на заштита според меѓународното право; обезбедувајќи закрепнување од насилство (правно и психолошко советување, финансиска помош и независност, домување, образование, обука и помош при вработување), како и бесплатни телефонски линии за помош ширум државата за сите жртви на насилство.

Исто така, се повеќе е потребна поддршка на мајките со деца со посебни потреби, како и со деца со реки болести на кои неопходно им е обезбедување на посебна заштита, вклучувајќи ги во општественото живеење преку обезбедување бесплатни совети, психотерапевтска помош, помош при чување на децата преку отворање на соодветни згрижувачки центри. ГЛАС е за инклузивно образование на децата со посебни потреби, но исто така и за отворање на специјализирани прифатни домови, после наставата. Во нив децата ќе имаат стручна нега и згрижување, а целта е мајките да не ги губат своите работни места поради целодневната посветеност кон своите деца.

IX УРБАНИЗАМ И ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ

Подобрување на квалитетот на животот на граѓаните на Р.М преку јасно дефинирани концепти и стратегии за урбан развој и просторно планирање што подразбира и обезбедување хуман и рамноправен живот на секој граѓанин на Р.М .

Несоодветниот и нерамномерниот развој на земјата предизвикува напуштање на руралните области и малите градски општини за сметка на главниот град. Од тука за да се надмине овој проблем е неопходно пред се да се изработат посебни стратегии

Стратешка анализа на расположливите ресурси на РМ и нивен правилен менаџмент

Заштита на надземни и подземни води

Заштита на шуми

Заштита на минерали и суровини и нивен правилен менаџмент

Мапирање на сите ресурси кои овозможуваат економски развој и придобивки за граѓаните

Стратешка анализа и план за развој на руралните области со слаба концентрација на населние

Овој план и неговата имплементација ќе овозможат заживување на овие области и овозможување на хуман и достоинствен живот на граѓаните од овие краеве со имплементација на следното:

- Изградба на потребна инфраструктура и патни артерии и железнички сообраќај , поврзување на селата и руралните области со градовите
- Создавање на работни места преку создавање на индустриски капацитети во руралните области
- Создавање на работни места преку создавање на земјоделски капацитети во руралните области обезбедување на квалитетни услови на живот за земјоделците , обезбедување на вода со создавање на акумулации и енергија од обновливи извори за земјоделските подрачја
- Посредство при пласман за земјоделските производи како и финасиска помош преку земјоделски банки
- Овозможување на потребни сервиси на жителите , образование и здравство како и ветеринарни служби
- мапирање на атракции кои ќе имаат за цел да провлечат посетители надвор од дадената област
- Развој на еко туризам
- Прекугранична соработка и развој на областите кои се во граничните појаси и нивно заживување преку користење на ЕУ фондовите и нивните искуства и алатки

Стратешка анализа и план за развој на градовите и области со висока концентрација на население и нивен менаџмент

Планирање на градовите

При планирањето на градовите да ќе бидат земени следните фактори , економскиот фактор , физичкото планирање , одржливиот развој , здравјето, како социјалната кохезивност

Градовите имаат круцијална улога во придвижување на економскиот развој , креативноста , иновативноста и ја поседуваат неопходната енергија за раст на севкупото општество односно држава. Концентрацијата на капиталот , на човечките

ресурси и инвестиции предизвикуваат да најголем процент од БДП е генериран во градската средина . Поради овие причини произлегува и важноста за дефинирање на позиции или стратешки цели како носечки алатки во развој на Градовите на РМ . Воедно урбано планирање и развој на градовите пред се со визионерски пристап , предвидливост на идни проблеми и решенија како и користење на легислативи и пристапи од други Европски градови како стремеж на нашиот да биде дел од мрежата на успешни европски градови . Имплементација на дел од концептот за стратешки развој од **Стратешки цели на развој на градовите во Европа за 2020 на Европска Унија** како дел во кој што културолошки и географски припаѓаат без оглед дали политички сме или треба да бидеме членки , како корисни анализи направени за економскиот развој на градовите

Градот е највисоката форма на цивилизациско остварување, воедно преставува своевиден економски модел , односно за да истиот ги овозможи сите придобивки на конфорно и квалитетно урбано живеење мора да биде и генератор на **капитал** за да може да оствари подобри услови за живот како и квалитетен менаџмент на истиот. Сето ова може да биде остварено само преку правилно поставен алгоритам за развој или принцип .

Поконкретно , квалитетен урбан живот е производ на визија , правилно изградени **стратешки цели , менаџмент и капитал** . Неможе да се создаваат нови населби, добро образование и подобра инфраструктура во недостаток на капитал ниту пак неправилно користење на иситиот со нејасни концепти и визиии.

Од тука е јасно прецизирана структурата на стратешкиот развој низ три клучни сегмента и нивен рамномерен развој. Тие се следните

- **Паметен развој (smart development)**

Бидејќи во градовите е концентрирана популацијата со највисоко образование како и на капиталот произлегува дека е најпотентна средина за иновации . Иновациите се неопходен сегмент од секое развиено општество бидејќи токму тие се двигатели на економијата и на подобрување на егзистенцијата, не само во материјална смисла туку и во смисла на конфор и поедноставување на низа животни активности

- **Иновативност (нови решенија , пронајдоци)**

Поставување на платформа за развој на иновативни пронајдоци и нивна апликација , креирање на работилници во рамки на еден град

- **Претприемништво (start up , кластери на фирми)**

– создавање на start up – Стимулација на развој на создавање на нови компании во рамки на градовите

- **Образование** – размена на искуства низ фирми , пракса ,

- **Дигитализација на градоивите** – стратегија за стимулирање и развој на дигиталната економија , развој на бизниси кои се поврзани со интернет платформи и мобилни или web апликации и нивна имплементација
- **Општествен развој (social development)**

Инвестиции и привлекување на капитал и креирање на работни места со осмислен урбан развој и и стимулирање на градежни активности

. Компактни населби (urban sprawls) во кои е присутен различен тип на домување , вработување , едукација , рекреација во рамки на урбаните низи . Овозможување на соодветен транспорт на граѓаните до центарот на градот

- **Создавање на атракции кои стимулираат создавање на капитал воедно**
- **Креативен град или град на културата**

Визија на град на културата остварена преку арт институции и арт движења како и уметнички фестивали .Во креативен град се стимулира и претприемништво , посети од надворешни посетители и туризам ,а со тоа и создавање на капитал. Воедно се прави промоција на градот и земјата

- **социјална инклузивност**

Сегрегацијата на градовите е доминантен урбан феномен . Градовите се концентрација на висока вработеност, но воедно и на невработеност, концентрација на капитал, но и на социјала, концентрација на различни верски групи и национални групи. Легислативите треба да допринесат кон разбивање на социјална поларизација

- **социјална иновативност**

Иновативноста и кретаивноста се стандардна алатка за еден град да стане компетитивен и атрактивен. Социјална иновативност подразбира финансирање на мали проекти со малку потребен капитал во кои учество би имале самита граѓани , ниво насочување на општесвена активности со позитивна заедничка цел кој ќе допринесат за општеството и во нивното дружење и поврзување . На пример проект, кој веќе се одвива разубави го Скопје во кој низа Скопјани учествуваат во засадување на цвеќиња на разни мали партерни површини .

Еколошки развој (green development)

Проблемот на сите градови е екологијата – т. е здравата животна средина. Кај нас тој проблем има драматични размери во повеќе градови. Некои оддржливи мерки би биле:

- **Зелена енергија**

Апликација на потрошувачка на енергија преку алтернативен извори на енергија, но иЛЕО

- **Транспорт**

Стимулација на транспорт без користење на автомобили преку создавање на патеки за велосипед и други стимулативни мерки , креирање на линии на транспортна инфраструктура со користење електрична енергија. Воведување на ефикасен јавен транспорт во повеќе градови низ Република Македонија, за почеток во Куманово, Тетово, Штип и Битола. Забрана за возење на возила со стари стандарди на штетни емисии, намалување на бројот на службени возила, ставање ред во паркирањето на возилата, ослободување на тротоарите, подземни, а не катни гаражи лоцирани на обемот околу градските јадра, реорганизација на сообраќајниот режим во повеќе големи градови, ефикасна железница.

Започнување со проект и градба на метро систем во Скопје.

- **Зелен појас и озеленување на градот**

креирање на пешачки зони со дрвореди ,нови паркови и зелени површини и пошумување на околината на градските подрачја. Секоја населба ќе има свој парк. Секој празен простор ќе биде озеленет со дрвја кои даваат голема зелена маса. Во Скопје, зелената површина ќе ја зголемиме за најмалку 30%. Ќе донесеме нови закони за урбанистички планови, за градење и за градско зеленило.

- **Менаџмент на отпад и хигиена на град и загадување**

-стратешка цел е: РМ чиста и еколошка земја. Тоа ќе го постигне преку: воведување на рециклирање на отпад, задолжителна негова сегрегација и инспекторски надзор за тоа дали се спроведува истата. Ќе се применат технологии за креирање на енергија од отпад, пред се за домаќинствата кои на тој начин ќе штедат на сметките за енергија. Комунална полиција за јавни места и законски мерки за исфрлање на отпад . Вклучување на граѓаните во чистење на животната средина преку граѓански иницијативи на ниво на општините и/ или на ниво на град . Изградба на три нови, модерни депонии во три региони на РМ. Модернизација на Дрисла. Лоцирање на најголемите загадувачи и нивно исфрлување од работа, се до преземање на итни

мерки. Стратешка ориентација ќе биде воведување на парно греење во сите домови преку целосна гасификација на земјата.

X ДИЈАСПОРА

- ГЛАС за Македонија формира Совет на иселеници во кој нашата, македонска дијаспора ќе делегира проминентни личности
- Република Македонија преку разни билатерални, меѓународни договори, парламентарни декларации и со промени во Уставот од 1992, практично се откажа од грижата за своето малцинство во соседните држави. ГЛАС за Македонија ова ќе го смени. Сите натамошни договори ќе бидат на основа на потполн реципрочитет
- На нашата дијаспора ГЛАС за Македонија ќе и овозможи електронско гласање на парламентарните и претседателските избори во Република Македонија
- ГЛАС за Македонија ќе иницира интернет портал на нашата дијаспора, во кој ќе бидеме сите информирани за случувањата, животот, проблемите, достигнувањата итн. , на сите континенти каде живеат Македонци
- ГЛАС за Македонија ќе овозможи посебни поволни економски услови за инвестиции во нашата земја, од страна на нашите иселеници
- Интензивно ќе работиме на годишни работилници по македонски јазик и култура кои ќе се одржуваат во Македонија за децата на нашите иселеници
- Ќе промовираме мобилност во двете насоки поради меѓусебно запознавање и одржување на врските
- Редовно ќе го пополнуваме библиотечниот фонд за дијаспората со најнови македонски изданија